

**TRANSMISIUNILE ARMATEI ROMÂNIEI ÎN
RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA NEAMULUI.
CONCLUZII ȘI ÎNVĂȚĂMINTE PENTRU
ARTA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ**

**ASPECTS OF SIGNAL TROOPS EMPLOYMENT IN
THE WAR FOR ROMANIAN UNIFICATION.
CONCLUSIONS AND LESSONS LEARNED FOR
THE ROMANIAN ART OF WAR**

Col.(r) prof. univ.dr. Gheorghe BOARU[□]*

Rezumat: Acest articol explorează etapele de organizare și echipare care au avut loc în transmisiunile armatei române, înființarea primei subunități specializate, pregătirea și participarea la Războiul de Independență (1877-1878) cu evoluțiile ulterioare până la primul război mondial.

Studierea și analiza celor mai semnificative etape de dezvoltare a transmisiunilor Armatei României, atât în ceea ce privește organizarea, înzestrarea cât și principiile de asigurare a legăturilor corespunzătoare pentru diverse acțiuni militare desfășurate, în perioada premergătoare, în timpul și după Primul Război Mondial, au permis să fie trase concluzii și învățăminte importante din punctul de vedere al artei militare.

Cuvinte-cheie: telegrafie fără fir; telefonie; centrale telefonice; porumbei călători; telegrafie optică; comunicații.

Abstract: The article depicts the stages of organization and endowment of signal troops in the Romanian army, the founding of the first specialized task unit, the preparation for and participation in the Independence War (1877-1878) with its subsequent evolutions up to World War I. The studies and analyses of the most significant stages of development of Romanian Armed Forces signal troops, regarding the organization, endowment and principles of assuring the necessary connections for the various military operations conducted before, during and after World War I, enabled the possibility to draw conclusions and develop significant lessons learned for the art of war.

Keywords: telegraphy; radio; composite circuit; optical telegraphy; telephony; telephone exchange; messenger pigeons; communications.

* Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale din România, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail:boarugheorghe@yahoo.com

MOTO:

„Un popor care nu-și cunoaște istoria e ca un copil care nu-și cunoaște părinții” - Nicolae Iorga

Introducere

În imediata apropiere a palatului Cotroceni din București există un monument istoric deosebit de impunător și foarte cunoscut de turiștii români și străini - statuia „LEUL”. Este de fapt un ansamblu statuar, care domină intersecția dintre Bulevardul Geniului și Bulevardul Iuliu Maniu, iar zona este denumită oficial „ Piața LEUL”, care reprezintă un *Monument al eroilor din arma geniului* realizat în perioada 1926 -1928 și inaugurat la 29.06.1929 (creat de arhitect Spiridon Georgescu).

Acest monument istoric simbolizează rezistența, dârzenia și vitejia de care a dat dovadă oștirea română în Primul Război Mondial, în campaniile din anii 1916 - 1918, în special în timpul înclășărilor dramatice de la Mărăști, Mărășești și Oituz. În cele patru colțuri ale ansamblului statuar sunt reprezentați 4 soldați, din trupele de geniu, echipați adecvat pentru îndeplinirea misiunilor de luptă: un cercetaș, un ceferist, un pontonier și un telefonist.

Pe cele patru laturi ale bazei statuii sunt montate patru metope reprezentând, în relief, aspecte ale acțiunilor specifice fiecărei specialități militare din trupele de geniu, la momentul respectiv, dispuse pe fiecare parte a bazei principale din partea de jos a statuetei. Pe una dintre laturi sunt activitățile specifice transmisiunilor: instalarea și deservirea stațiilor /a centrelor telefonice și telegrafice.

Pe partea din față a statuii „LEUL” este inscripția: **„Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpurile de bătaie pentru întregirea neamului”**

În acest spirit eroic, menționat în inscripția de pe partea din față a statuii „Leul” transmisiunile armatei române au acționat cu dăruire, profesionalism, eroism și sacrificiu pentru a asigura legături specifice cu fiecare eșalon militar care a luptat în acele momente cruciale pentru România .

Evoluțiile spectaculoase pe care le-au înregistrat trupele de transmisiuni ale armatei noastre au fost în concordanță cu dezvoltările tehnologice ale timpului, cu organizarea și înzestrarea militară a armatei României, cu cerințele și principiile de ducere a războiului, corespunzătoare acelei perioade istorice.

Înființarea primelor subunități de transmisiuni în armata româniei

Anii 1830-1870 au constituit o etapă istorică în care s-a produs un salt uriaș în domeniul mijloacelor tehnice și a realizării de legături între corespondenți aflați la mare distanță, astfel:

• **descoperirea telegrafului electric; - inventarea telefonului; - realizarea radioului; introducerea telegrafiei electrice** în armatele SUA, Germaniei, Austriei, Rusiei, Franței și Belgiei, precum și învățămintele din Războiul Crimeii (1853-1856) și din Războiul franco - prusac (1870-1871);

• în noiembrie 1854 o echipă de specialiști francezi au realizat, o legătură între Viena, Predeal și București, Iași. În martie anul următor, linia de legătură a fost extinsă până la Giurgiu.

În acest context tehnologic și în special politico-militar România a luat unele măsuri progresiste adecvate pentru acele momente: câțiva ofițeri au fost trimiși în străinătate pentru a studia modul în care a fost organizat serviciul de telegraf în alte armate; au apărut în presa românească publicații cu articole de specialitate pentru a informa personalul nostru militar despre experiența altor armate în aceste domenii; -în 1873 ministrul de război, a prezentat un raport regelui Carol I privind crearea telegrafiei militare în cadrul armei genului.

Toate acestea au constituit argumente importante pentru înființarea primelor subunități de telegrafie și în armata română.

O zi istorică pentru transmisiunile Armatei României a reprezentat-o data de 14 Iulie 1873 când prin Decretul 1303/1873 s-a înființat prima subunitate de telegrafie din armata română - secția de telegrafie din cadrul companiei de minări a batalionului de geniu. Această dată marchează ziua de naștere a trupelor de transmisiuni și se sărbătorește în fiecare an ca „Ziua transmisioniștilor militari”

Primul ofițer telegrafist din armată a fost cpt. Grigore Giosanu, comandantul companiei de minări - el este și întemeietorul primei școli de telegrafie militară în cadrul Batalionului 1 Geniu.

În anul 1874, în înzestrarea secției de telegrafie au intrat Primele Trăsuri de Specialitate, dotate cu aparate telegrafice Morse, sârmă și cablu pentru realizarea circuitelor telegrafice din cablu la campanie.

Pe data de 28 mai 1874 se înființează alte 4 secții de telegrafie, câte una pentru fiecare companie de geniu compuse identic. Cele 4 secții de telegrafie au fost destinate pentru Diviziile 1, 2, 3 și 4 concentrate în toamna anului 1876 în vederea pregătirii unui eventual război în Balcani.

Participarea Armatei României la Războiul de Independență (1877-1878) și evoluția transmisiunilor în perioada până la Primul Război Mondial

La data de 6 aprilie 1877 a fost declarată oficial mobilizarea armatei. Au fost completate efectivele și materialele secțiilor de telegrafie.

Prin Înaltul Decret nr. 1957/1877 din 19 octombrie, prin întrunirea celor 4 secții de telegrafie din batalionul de geniu s-a constituit prima companie de

telegrafie din armata română (Compania 6 Telegrafie) cu un efectiv de 211 militari.

În ceea ce privește resursele umane și organizaționale acestea au fost grupate în trei servicii: *serviciul de linie, serviciul stațiilor și serviciul trenului* - care a fost o noutate pentru acea vreme.

Concluzii și învățăminte pentru perioada Războiului de Independență

Războiul de Independență a constituit o grea încercare atât pentru subunitățile de telegrafiști militari, cât și pentru Direcția Telegrafelor și Poștelor, scoțând în evidență următoarele concluzii:

- lipsa de experiență a subunităților de telegrafie înființate cu doar patru ani în urmă;
- inexistența unei concepții unitare privind organizarea, înzestrarea și nevoile de asigurare a legăturilor prin mijloace telegrafo-poștale;
- cele patru secții de telegrafie militară au fost insuficiente pentru nevoile de asigurare a legăturilor Marelui Cartier General cu eşaloanele imediat subordonate, iar rețeaua telegrafo-poștală teritorială era insuficient dezvoltată pentru a asigura (completa) nevoile frontului;
- numărul insuficient de mijloace telegrafice mobile de campanie și a mijloacelor de transport corespondență peste Dunăre în Bulgaria;
- inexistența unor reglementări privind modul de asigurare a legăturilor, la nivelul comandamentelor militare, precum și între organele militare și cele civile.
- necesitatea constituirii, din timp de pace, a unor rezerve de materiale și personal la dispoziția armatei.

Evoluțiile după Războiul de Independență

La 1 aprilie 1884 s-a înființat Regimentul 1 Geniu (Înaltul Decret nr. 1070 din 27.03.1884) care avea în organică 4 batalioane de geniu, fiecare cu câte o companie de telegrafie și C.F.

În anul 1884 s-a introdus în dotarea armatei telefonul, fiecare companie de telegrafie și căi ferate având în dotare câte 10 aparate telefonice Siemens.

În 1885 s-au mai creat 2 batalioane de geniu, fiecare cu câte o companie de telegrafie și C.F., numărul total al acestora fiind de 6 companii de telegrafie și C.F. iar pe 16 februarie 1886 *Compania de telegrafie se separă de căile ferate*, în urma reorganizării Regimentului 1 Geniu.

În 1887:

• s-a înființat *cel de al doilea regiment de geniu - pe 8 ianuarie*. Fiecare regiment de geniu avea în organică câte două batalioane mixte de telegrafiști și săpători minări, câte unul pentru fiecare corp de armată;

• s-a înființat „Școala săpătorilor și telegrafiștilor cavaleriei” în cadrul Regimentului 1 Geniu, sub conducerea cpt. C.N. Hîrjeu.

Subunitățile de telegrafie au fost folosite pentru realizarea liniilor telefonice și telegrafice la fortificațiile cetății București, Capul de Pod de la Cernavodă și liniile Focșani - Nămolosa – Galați.

În 1888 s-au introdus porumbeii călători și telegrafia optică în armată *cu aparate Mongin* (de producție franceză care foloseau oglinzile concave și un bec electric pentru proiectorul de semnalizare și codul morse pentru transmiterea semnalelor).

Între anii 1887-1899 au fost tipărite primele manuale și cursuri de specialitate.

Prin Decizia Ministerială nr. 134 din 1903 s-a creat „*Rețeaua de corespondență prin porumbei călători*”.

În 1903 s-au adus în România primele mijloace radio (TFF-telefon fără fir) de către Serviciul Maritim Român (S.M.R.) și au fost instalate pe uscat și pe nave;

În perioada 1906-1908 s-au cumpărat de la firma „Miyt & Genest”: 71 telefoane, 71 bobine cablu 500 m, 71 interceptoare, 142 baterii de rezervă, 17 centrale telefonice pe 12 direcții (în 1906), și ulterior (1908) alte 125 telefoane pe 4 direcții, 365 telefoane simple, 769 km sârmă și 462 interceptoare.

S-au mai achiziționat echipamente telefonice de la firmele: Siemens and Halske și de la

Ericsson (1905-1908).

În 1908-Au intrat în dotarea armatei primele trei stații TFF (radio) tip „Telefunken”.

În perioada 1911-1913- s-au cumpărat inițial 2 și ulterior alte 20 stații TFF (radio) Marconi de la firma engleză „Marconis Wireless Telegraph Company”. În aceeași perioadă s-a completat o parte din necesarul de materiale de telefonie (centrale și aparate telefonice) prin cumpărare din Austria, Germania, Franța și Italia (de ordinul vagoanelor) cu care s-au dotat fortificațiile din București, Focșani, Galați, Cernavodă și diviziile de infanterie.

În 1913 s-a înființat Batalionul de specialități (26 aprilie) cu o companie specialități, o companie aerostație, școala și parcul de aviație și compania depozit.

În august 1914 a început războiul franco-german după asasinarea Arhiducelui Frantz Ferdinand la Sarajevo. Austro-Ungaria fiind în alianță cu Germania, firele telegrafice au fost întrerupte. Cablul Constanța - Constantinopol a fost de asemenea întrerupt, Turcia fiind în alianță cu Germania.

În acest context în 1914 se produce un eveniment crucial în evoluția radiocomunicațiilor la nivel național - punerea în funcțiune a primei „*stațiuni naționale de telegrafie fără fir*” din parcul Carol I, în vara anului 1914 (mutată ulterior într-o nouă locație, Parcul Herăstrău) de către Ing. Emil Giurgea, „doctor în științele fizice, directorul radiocomunicațiilor și membru al Societății Regale Române de Geografie”.

Transmisiunile armatei române în timpul Primului Război Mondial (1916-1919)

Participarea armatei române la războiul pentru întregirea neamului, cu toate implicațiile ei, avea să fie un examen greu și dur pentru toate categoriile de specialiști de transmisiuni, obligându-i la multe eforturi și rezolvări deosebit de complexe, în unele condiții de risc maxim și situații neprevăzute.

Inventivi și inteligenți, ei au găsit soluții și procedee pentru realizarea unor sisteme de comunicații viabile, în general, asigurând legătura continuă și de calitate pentru diverse comenzi, deși dotarea a fost mai mult decât modestă, iar efectivele forțelor militare în campania din 1916 au fost foarte mici.

La data de 14 august 1916 s-a decretat mobilizarea armatei române prin Înalțul Decret nr. 2784/14 august când s-au creat: Marele Cartier General, 4 comandamente de armată, 7 comandamente de corp de armată, 2 divizii de cavalerie și 23 divizii de infanterie.

Situația unităților și subunităților de transmisiuni la începutul primului război mondial nu era corespunzătoare. Datorită numărului redus al subunităților de telegrafie, o parte din aceste comandamente nu au fost asigurate cu transmisiuni, pentru celelalte asigurându-se cel puțin o secție T.F.F. sau Telegrafie.

Toate aceste eșaloane nou create au avut nevoie, de la început, să fie prevăzute legături orizontale și verticale, care au fost furnizate de cele cinci companii de telegrafie (organizate de secțiuni). M.C.G. a subordonat Batalionului de Specialități. Dotarea cu mijloace de transmisiuni a fost modestă în comparație cu alte țări beligerante.

Datorită numărului redus al subunităților de telegrafie, pentru comandamentele enumerate s-a asigurat, în principiu, câte o secție t.f.f. sau de telegrafie. Diviziile de cavalerie nu aveau secții de telegrafie cu fir.

Cele trei posturi radiotelegrafie, realizate în țară în timpul 1914-1915, au trecut la Ministerul de război, fiind utilizat pentru contactul cu aliații, sub denumirea de Posturi fixe. În cadrul Batalionului de specialități a fost înființat „Serviciul TFF”.

În timpul campaniei din 1916 a avut o mare utilitate mijloacele de telegrafie optică și agenții de legătură.

S-a organizat *serviciul radiogoniometrie în armata română* (primele trei stații fiind instalate la București, Ghimpați și Slobozia).

În perioada 1916-1917 s-a făcut completarea cu mijloace și aparate de transmisiuni aduse din Franța astfel: 400 aparate telegrafice Morse; 200 centrale telefonice de 4 nr.; 1200 centrale telefonice de 10 numere și 50 de 25 de numere; 1500 telefoane, 2000 km cablu ușor cu 12 fire și altele.

Vechile trăsuri au fost înlocuite cu altele noi, pe două roți, realizate de Arsenalul Armatei și au fost reorganizate secțiuni de telegrafie și telefonie.

La 30 octombrie 1919 a fost înființat Regimentul de Specialități (prin transformarea batalionului specialități) organizat pe trei batalioane - Batalionul T.F.F. cu 3 companii T.F.F., o companie de depozit și un centru de instrucție - Batalionul de proiectare, cu 3 companii proiectare, o companie depozit și centru de instrucție - batalionul tehnic cu compania porumbei și fotografie, compania hidrologie, compania atelier și compania depozit.

Prin înființarea batalionului proiectare s-a extins telegrafia optică. Au fost achiziționate proiectoare de diferite tipuri: manual, mobile instalate pe trăsuri tractate hipo sau pe automobile, toate de fabricație franceză, engleză și rusească.

Evoluții în perioada imediat următoare

În 1921 s-a înființat o *companie telegrafie dotată cu aparate telegrafice „Hughes” (nou intrate în dotare)*;

În 1922, prin transferul celor 21 batalioane de pionieri ale diviziilor, se constituie cele 7 regimente de pionieri ale corpurilor de armată, fiecare cu câte un batalion de transmisiuni, organizat pe 3 companii telefon-telegraf a câte 3 secții.

Din anul 1925 s-a adoptat terminologia companie transmisiuni și pluton transmisiuni.

Învățăminte și măsuri pentru etapa imediat următoare de după război

Învățămintele desprinse în urma marelui război, experiența altor armate, dar mai ales diversitatea tehnicii de transmisiuni din dotare, tot mai complexă și modernă, au avut nevoie de măsuri pentru a o menține în mod constant în stare de funcționare.

Prin urmare, în 1921 a fost creat, Arsenalul Trupelor Tehnice care au inclus între cele 25 de ateliere de reparații, atelierul electric și atelierul de pile electrice.

La reorganizarea armatei, în perioada 1918-1922, diviziile de infanterie au avut, fiecare dintre ele, câte o companie de telegrafie iar diviziile de cavalerie aveau doar subunități T.F.F.

Diviziile de Munte 1 și 2, după constituire, au avut, fiecare dintre ele, câte o companie de transmisiuni mixtă (telefonie, T.F.F. și proiectoare).

În această perioadă au fost luate unele măsuri care au condus la o îmbunătățire evidentă a facilităților de instruire pentru operatorii de telefonie și telegrafie, fiind întruniți într-o astfel de unitate mai mare, omogenă; apoi, în cadrul ei au fost create „centre de transmisiuni,, care au constituit adevărate școli de formare pentru toți specialiștii din subunitățile de transmisiuni ale altor arme.

Ulterior, în organizarea de pace a tuturor regimente de infanterie, artilerie, cavalerie, vânători și grăniceri a fost stabilită a fi o subunitate de transmisiuni de bază destinată pentru pregătirea centralizată a specialiștilor pentru toate nevoile, numita „companie (baterie, escadron) de specialități,, care a avut, pe lângă alte subunități, un pluton de transmisiuni (împărțit în trei secțiuni: telefonie, semnalizare și agenți de legătură - agenți călare sau cu bicicleta).

Pentru a nu deteriora tehnica de transmisiuni din dotare (insuficientă), printr-o Decizie ministerială (nr. 277/02.03.1920) s-a stabilit ca materialele de transmisiuni folosite la instrucție să fie diferite de cele de război și să fie selectate dintre cele vechi și uzate care au fost în dotarea fiecărui Corp de Armată.

Concluzii și învățăminte pentru arta militară românească

Analizând campaniile militare din anii 1916- 1917 au rezultat o serie de concluzii și învățăminte de mare și imediată importanță pentru utilizarea mijloacelor moderne de transmisii, după cum urmează:

1. La începutul campaniei în 1916, unele dintre comandamente au arătat neîncredere față de folosirea mijloacelor tehnice de transmisiuni în comparație cu agenții și cu transmisia optică, atât din cauza cunoașterii insuficiente a modului de a exploata tehnologia precum și din cazurile frecvente interceptări de circuite telefonice și transmisiilor TFF .Cu toate acestea, ei au spus că dintre acestea, telegraful este mijlocul de bază pentru organizarea de transmisiuni (și deoarece pentru fiecare comunicare rămâne un document scris).

2. Evoluția dramatică a situației luptele de la sfârșitul anului 1916 și caracterul de manevră al campaniei de război în 1917 a provocat o schimbare radicală în concepția privind rolul mijloacelor de transmisiuni:- telefoanele au devenit mijloacele tehnice de bază pentru transmisiunile la eșaloane tactice și operative; - procedeul de a asigura legătură bazat pe principiul „*de jos în sus*” s-a schimbat.

3. Pentru organizarea legăturilor telefonice ale Diviziei 6 Infanterie pe timpul bătăliei de la Mărăști (24.07 – 21.08.1917) s-a adoptat principiul „*de sus în jos*” dar abia spre sfârșitul războiului.

4. Telegrafia fără fir (T.F.F.) s-a folosit la scară mai restrânsă, fiind considerată în primul rând un mijloc pentru interceptarea convorbirilor inamicului

și a comunicatelor agențiilor de presă și, în al doilea rând, un mijloc pentru organizarea legăturilor proprii.

5. Agenții de legătură, mijloacele poștale și cele de semnalizare s-au folosit la scară largă în toate formele de luptă.

6. Din punct de vedere al dotării cu mijloace telefonice și telegrafice, aceasta a fost necorespunzătoare în campania din anul 1916 și corespunzătoare în campania din 1917, după măsurile luate pentru reorganizarea armatei și ca urmare a sprijinului primit de la aliați (în special de la francezi).

7. Cu privire la mijloacele radiotelegrafice (cele mai avansate), situația a fost necorespunzătoare comparativ cu ceilalți beligeranți; tot timpul războiului, armata noastră a avut doar 14 posturi T.F.F. de campanie, în timp ce armatele franceză și germană dispuneau de câteva sute de posturi radio „cu unde întreținute” (ca urmare a întrebuințării tuburilor electronice). Posturile T.F.F. românești erau instalate pe trăsuri cu tracțiune hipo, greoaie și voluminoase, în timp ce cele germane și franceze erau instalate, în cea mai mare parte, pe mijloace auto.

Câteva învățăminte importante:

- completarea legăturilor telefonice realizate cu unitățile și subunitățile de pe prima linie cu agenți și mijloace optice de semnalizare;
- crearea unei rețele de telefonie campanie dezvoltată pe bază de plecare la ofensivă;
- linie telefonică dublă între artilerie și infanterie, care să asigure legătura telefonică stabilă între baterii, batalioane și artileria cu grupurile observatoare ale acestora;
- nevoia de îngropare a liniilor telefonice realizate prin cablu de campanie, instalate în primele două poziții ocupate de trupe, pentru a nu fie rupte prin bombardamentele inamice;
- codificarea convorbirilor telefonice și în special criptarea tuturor radiograme transmise prin aparatele de telegrafie fără fir.

Concluzii finale

... se poate spune că, dacă la începutul războiului, transmisiunile de pe câmpul de luptă nu a fost apreciate la adevărata lor valoare, experiența a doi ani de război și dificultățile comandanților de toate gradele în conducerea trupelor a condus la o schimbare a acestor concepte mai vechi privind organizarea și realizarea transmisiunilor.

Una dintre cele mai importante probleme pentru structurile de transmisie de la diferite niveluri în perioada interbelică a fost o definiție mai clară a locului și rolului lor în sistemul de management și a proceselor folosite pentru formarea și

perfecționarea profesională pentru a răspunde cerințelor unei arme, care este într-o dinamică și o schimbare foarte rapidă din punct de vedere tehnic.

BIBLIOGRAFIE

- CERĂCEANU I., *Album fotodocumentar „Arma comunicații și informatică - 135 de ani de istorie”*, Editura CTEA, București, 2008;
- CERĂCEANU I., DINCĂ G., *Din istoria telecomunicațiilor - repere cronologice principale*, Editura Militară, București, 2013;
- CERĂCEANU I., *Transmisiunile Armatei României 1873 - 2012*, Editura Militară, București, 2012;
- ENCIU G., BIJI I., CONSTANTINESCU E., PANAIT L., *Contribuții la istoria trupelor de transmisiuni din armata română*, Editura Militară, București, 1973;
- ENCIU G., *Poșta și telecomunicațiile în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984;
- ENCIU G., *Telecomunicațiile, factor activ în dezvoltarea societății*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987;
- GIURGEA E., *Progresele recente în telegrafia și telefonie fără fir – organizarea rețelei române de telecomunicații*, București, 1921;
- LEONIDA D., *Câteva date referitoare la Stația de telegrafie fără fir din Parcul Carol I*, București, 1915.

